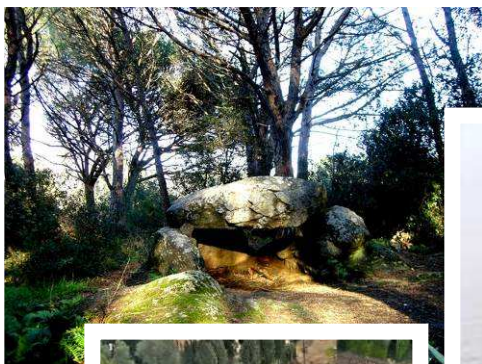

Conjunt Monumental de Sant Sebastià de la Guarda

Aquest conjunt, juntament amb el dolmen de Can Mina dels Torrents, a només un quilòmetre de distància, ens permeten resseguir la ocupació humana d'aquest territori des de 3000 anys abans de Crist fins l'actualitat. La varietat d'edificis del conjunt demostren l'evolució en l'ús de l'espai adaptant-se als canvis històrics, socials, culturals, religiosos i de lleure.

La seva situació privilegiada, al cim de la muntanya, a 156 metres d'altitud sobre el nivell del mar, i el seu entorn natural fan de la visita una magnífica experiència on gaudir de la natura i el patrimoni. Des d'aquí es poden fer diverses excursions pel massís, seguint el Sender del Mediterrani (GR92) es pot arribar fins a Tamariu passant per la font dels Ermitans i Cala Pedrosa, també es pot baixar fins les platges més properes de Llafranc i Calella seguint els camins de ronda.

El jaciment Ibèric de Sant Sebastià de la Guarda

El poblament ibèric de Sant Sebastià fou descobert pels volts de 1960 per Joan Badia i Homs. A banda d'algunes excavacions puntuals, des de 1998 s'han fet campanyes anualment fins aconseguir la consolidació de les restes i l'adequació del recinte.

Encara no es coneix l'extensió real del jaciment, ja que no s'han trobat les muralles que devien tancar el recinte en els seus punts més vulnerables.

Els habitants del jaciment eren els indigets i d'acord amb els elements trobat en les excavacions sabem que realitzaven activitats pesqueres i agrícoles, que es complementaven amb la cacera i ramaderia. També s'han trobat elements relacionats amb la filatura i el teixit. Els ibers coneixien la metal·lúrgia del ferro i del bronze, també s'han localitzat diversos forns, amb gran quantitat de restes que demostren molta activitat.

Les restes arqueològiques indiquen que bona part del culte religiós es realitzava en l'àmbit familiar, en destaca la troballa d'un cap de Medusa, deessa d'origen grec, la imatge de la qual s'ha convertit en

el símbol del jaciment.

El jaciment està datat entre els segles VI a I aC. S'hi poden observar dos nivells d'ocupació. En la fase més antiga (s. V aC)

les cases s'estructuraven en dues fileres a les bandes d'un llarg carrer, eren petites, de dues habitacions i planta rectangular. Les cases corresponents a la fase posterior (del s. IV aC), que són les que actualment estan a la vista, en canvi, es troben aïllades i distribuïdes en espais oberts. Una altra peculiaritat és la quantitat de sitges que s'han trobat, més de vint, situades de forma dispersa en tota l'extensió del poblat. Les sitges eren magatzems de gra que permetien conservar-lo durant molts anys. Un cop usats els omplien de runa i dins d'elles s'han pogut trobar gran quantitat de restes de ceràmica de l'època.

La data de desocupació (s I aC) fa pensar que el nucli de població es va desplaçar a Llafranc, on s'hi ha trobat importants restes d'època romana.

La torre de guaita

Durant els segles XIV i XV, davant el perill corsari, s'aixecaren elements defensius a tota la costa. Fou el moment de construcció de la torre del Sant Sebastià, en un indret anomenat Sa Guàrdia, que segurament no hauria deixat de ser un punt d'observació ni després d'acabada l'ocupació ibera de la muntanya. Aquesta inseguretats ja havia provocat que la població es traslladés a llocs interiors, més segurs, consolidant la formació de la vila de Palafrugell.

L'any 1441 el bisbe Bernat de Pau va autoritzar la construcció d'una ermita dins la torre que es construïa, segurament aquesta funció religiosa és el motiu de la seva planta irregular, en semicercle (absis) de la banda est i recta de la banda oest.

El primer ermità que tingué la torre fou Jaume Corbera, que fou autoritzat per la reina Maria, muller d'Alfons V, per demanar almoïna per a la capella (1444) i pel bisbe Bernat de Pau per ser enterrat sota el paviment de l'ermita (1451). Els ermitans eren els encarregats, entre d'altres i d'acord amb el seu contracte, dels avisos de perill mitjançant fumades, tocs de campana o fogueres.

La torre té tres plantes i terrat i està coronada per merlets rectangulars i espitlleres. Els murs tenen un gruix d'1,40 m a la planta baixa i 1 m a la part superior. Conserva un matacà en el que originàriament era la façana i que ara està situat sobre el teulat de l'ermita construïda posteriorment. Té algunes obertures fetes en època barroca. Les cobertes de les plantes són de volta de canó i la comunicació es feia mitjançant trapes i escales de fusta.

Al llarg dels més de 550 anys d'història de l'edifici, s'hi han fet diferents reformes, principalment noves obertures i millora dels accessos entre les plantes i dels paviments. Tot i això, conserva molt bé l'ambient original.

L'ermita

Sant Sebastià era un lloc de peregrinacions, i el 1707, en un moment de creixement econòmic i demogràfic, s'inicià la construcció de l'ermita i d'una hostatgeria per afrontar la creixent demanda de culte.

L'ermita, amb la capçalera a orient adossada a l'antiga façana de la torre, té uns 20'5 metres de llargària i 7 d'amplada. Als murs laterals s'obren quatre espais que corresponen a les quatre antigues capelles. Al cor, sostingut per un arc rebaixat, s'hi accedeix per una escala de cargol al mur de migdia. El mur de ponent s'obre a l'exterior per un ampli portal flanquejat per dues finestres i coronat per l'obertura del rosetó.

El santuari, de propietat municipal, l'administrava l'ermità juntament amb la Universitat (Ajuntament) de Palafrugell, que finançava el culte amb el cobrament d'alguns censos, amb la collita de blat i de vi, amb el peix que es pescava en determinats dies (Pasqua, l'Ascensió, Pentecosta, Corpus, l'Assumpció de Maria, el Naixement de Maria), recaptés, donatius...

El 1719 s'hi instal·là un retaule barroc esculpit per Josep Pol, presidit per la petita imatge de Sant Sebastià, vestit de militar

borbònic. Entre els anys 1769 i 1771 Carles Grassot, metge format en el Reial Col·legi de Cirurgia de Cadis, i professor del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona, realitzà quatre pintures amb escenes de la vida de Sant Sebastià. Per la seva realització els administradors del Santuari li pagaren només el valor de les teles i les pintures, 42 lliures; es tracta, doncs, d'obres d'un aficionat, cosa gens freqüent en el segle XVIII.

És remarcable la peça donada pel Prior de Santa Anna l'any 1776, dedicada a la Sagrada Família. És una obra

de l'etapa final de l'època barroca pintada per Francesc Tramulles, deixeble d'Antoni Viladomat, un pintor molt rellevant de l'època.

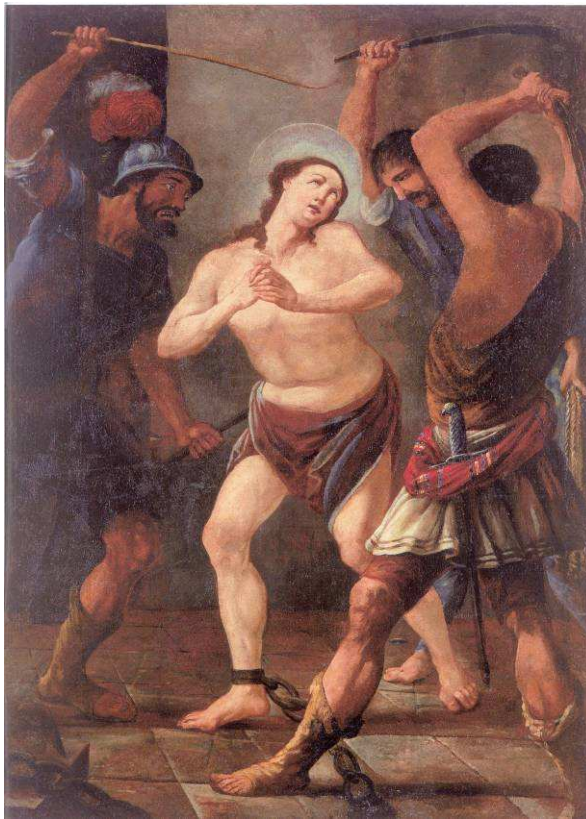

Aquestes pintures se salvaren de l'incendi que destruï l'ermita durant la Guerra Civil, quan es perdé també el retaule. Les motlures de guix d'època barroca

s'eliminaren definitivament en la restauració feta durant els anys 60 del segle XX quan s'incorporà l'escultura de Sant Sebastià de Domènec Fita i es donà a l'ermita l'aspecte que podem veure actualment.

Sant Sebastià era un lloc de peregrinacions, peticions i ofrenes. Els dos vaixells que resten a l'absis són testimoni dels exvots que es portaven a l'ermita en agraïment als favors del sant. N'hi havia en gran quantitat, entre els quals destacava una costella de balena.

La pesta que afectà la zona els anys 1652 i 1653 fou el motiu d'una gran peregrinació que podria ser l'origen del Vot de la Vila que es fa encara actualment el dilluns de Pasqua. Altres celebracions s'hi fan el dia de Sant Sebastià, 20 de gener, i el de Santa Llúcia, 13 de desembre, quan s'hi reuneixen les modistes de Palafrugell.

L'hostatgeria

L'hostatgeria és una gran edificació rectangular, de dues plantes, amb llargues façanes, obertures amb de pedra i una àmplia terrassa de cara al mar. Cal destacar, entre l'ermita i l'hostatgeria, el pati interior que distribueix els accessos: damunt el portal, les rajoles de ceràmica valenciana del segle XVIII amb la imatge de Sant Sebastià assaquetat, l'àmplia volta de maó a l'entrada i la doble escala de pedra d'accés a nivells superiors.

En la primitiva hostatgeria els pelegrins, que havien pujat a peu o amb carros i tartanes, cuinaven el menjar que portaven en una espaiosa estança pública voltada de fogons d'obra i amb una gran llar cantonera, on s'escalfava col·lectivament l'aigua per a l'arròs; l'ermità s'encarregava de llogar les olles, els coberts, les taules i la llosa.

Sant Sebastià era una cita obligada en les celebracions de la gent de la zona, i la fotografia de grup a l'escala del pati se la feien els amics, participants en àpats i festes i convits de casaments. L'arribada del turisme va provocar un gradual canvi en la gestió dels espais, d'ermità es passà al conserge i a l'obertura de les sales al turisme, acabant, en l'actualitat, essent la seu d'un hotel de luxe.

Elements de culte exteriors

A l'entorn dels santuari trobem altres elements religiosos: A la plaça de la hostatgeria hi ha una creu de terme forjada pels tallers Gich; està documentada una creu en aquest espai des del segle XVIII. Baixant per una escala exterior de 60 graons, sota de la terrassa de l'hostatgeria, hi ha la Cova de la Divina Pastora, una cripta rupestre dedicada a la devoció propagada pels caputxins durant el segle XVIII; la imatge actual data de 1951. Abans d'arribar a la capelleta hi ha una imatge del cavaller sant Jordi, patró de Catalunya. I finalment, al sector septentrional de l'ermita, entre el Salt de Romaboira i les excavacions del poblat ibèric, hi ha un oratori (probablement del segle XIX) on s'hi venera la imatge de Sant Baldiri de Nimes i és tradició demanar-li desitjos tirant-hi una moneda .

El far de Sant Sebastià

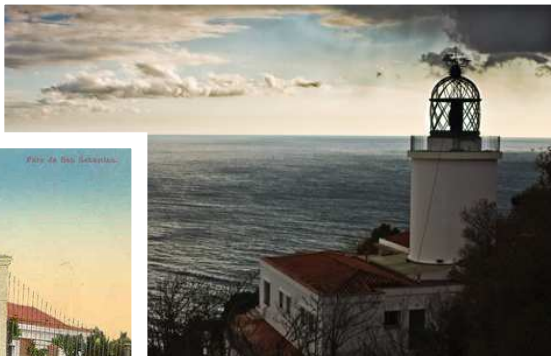
El Ministerio de Fomento, davant el creixement del trànsit naval durant el segle XIX realitzà el *Plan general de alumbrado marítimo de España e islas adyacentes* l'any 1851, sota el regnat d'Isabel II, que preveia la construcció de 104 fars. José M. Faquineto va elaborar el projecte de Sant Sebastià, aprovat en una Reial Ordre de 1855. S'inaugurà finalment l'any 1857, essent el far més important de la costa de llevant. Pocs mesos després de la inauguració s'hi feien les primeres reformes amb el cobriment del pati interior i el tancament del recinte amb una reixa de ferro perimetral.

Està situat a una alçada sobre el nivell del mar de 167 m. Tot i que la bombeta no s'encén i s'apaga, les òptiques estan dissenyades perquè a distància sembli que s'encén cada 5 segons. L'aparell lumínic era de la casa Sautter de París i funcionava amb cinc metxes que cremaven oli d'oliva. Aquesta part es reformà entre 1963 i 1966.

En un principi el servei del far requeria del treball de tres faroners, que vivien en les dependències habilitades a l'efecte en el mateix far. Els avenços tecnològics van reduir el personal necessari per al seu funcionament fins a la seva total automatització i la marxa de l'últim faroner l'1 d'agost de 1999.

El far de Sant Sebastià continua essent el que té un pla focal més alt de tot el litoral català i el més potent, amb un abast de 32 milles (uns 50 quilòmetres).

L'u d'octubre del 2007 el far de Sant Sebastià va celebrar els seus 150 anys.

Natura i paisatge

El sector de Sant Sebastià comprèn una gran diversitat d'ambients: l'ambient marí, les comunitats de penya-segats, la vegetació de ribera a la zona de Cala Pedrosa i riera del mas Batllia, i zones boscoses litorals. Això implica una diversitat faunística i florística associada a unes característiques formacions geològiques estratificades fàcilment visualitzables des del camí de ronda a l'alçada de Cala Pedrosa.

La franja litoral de la Muntanya de Sant Sebastià està inclosa dins el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN, aprovat al 1992), i confronta pel nord amb tot l'espai PEIN del puig Gruí i Cala Pedrosa. D'altra banda les comunitats de penya-segats de Sant Sebastià estan catalogats dins la directiva europea d'hàbits d'interès, a causa de la seva singularitat faunística i florística. La muntanya de Sant Sebastià s'alça sobre substrat silici propi del massís Muntanyes de Begur. Tot i això, les condicions de termofília pròpies del litoral han substituït el sotabosc.

Els penya-segats tan propis del litoral palafrugellenc, són considerats hàbitats terrestres d'interès comunitari en el marc de la directiva d'hàbitats europea, i espècies endèmiques mediterrànies. Els penya-segats del turó constitueixen el refugi per a algunes espècies de flora i fauna mediterrànies endèmiques, de distribució rara a Catalunya. S'hi identifiquen espècies florístiques singulars com la viola arborescent (*viola arborescens*), el plantatge subulat (*plantago subulata subulata*), la lleteressa arborescent (*euphorbia dendroides*), taxons propis de roques calcàries que s'han desenvolupat per les condicions de termofília, i altres espècies de roca poc abundants com *limonium minutum* i *limonium virgatum*.

